

**2022 жылғы 1 ақпандағы жағдай бойынша
ҚАЗАҚСТАН ӨЗЕНДЕРІНІҢ АЛАПТАРЫНДА
ЫЛҒАЛ ҚОРЫНЫҢ ЖИНАЛУЫ ТУРАЛЫ
АНЫҚТАМА-КОНСУЛЬТАЦИЯ**

НҰР-СҰЛТАН 2022ж.

ҚР жазық өзендеріндегі көктемгі су тасқыны ағынының алдын ала күтілетін көлемі 2022 жылғы 1 ақпандағы гидрометеорологиялық бақылау және өлшеу деректері бойынша жасалды (1-қосымша).

ҚР жазық өзендеріндегі көктемгі су тасқынының негізгі күтілетін көлемі 2022 жылғы наурызда жасалады және апта сайынғы негізде (*қажет болған жағдайда қысқа мерзімді гидрологиялық болжамдарды нақтылаумен*) ұсынылатын болады.

Жазық өзендер

1) Ылғал қорының көлемі:

Қарағанды облысында Нұра (Самарқанд су қоймасына құйылатын су), Шерубайнұра (Шерубайнұра су қоймасына құйылатын су), Сарысу, Тоқырау және Кеңгір өзендерінің алаптарында орташа көпжылдық мәннен 33-51 %-ға төмен.

Ақмола облысында Есіл, Мойылды (Астана су қоймасына құйылатын су), Шағалалы (Шағалалы су қоймасына құйылатын су), Жабай және Қалқутан өзендерінің алаптарында орташа көпжылдық мәннен 10-64 %-ға төмен. Сілеті өзенінің алабында (Сілеті су қоймасына құйылатын су) орташа көп жылдық мәннен 25 %-ға жоғары.

Солтүстік Қазақстан облысында Есіл өзенінің алабында (Сергеев су қоймасына құйылатын су) орташа көпжылдық мәннің шамасында.

Қостанай облысында Тобыл, Аят (Жоғарғы-Тобыл және Қаратомар су қоймаларына құйылатын су) және Тоғызак өзендерінің алаптарында орташа көп жылдық мәннен 30-44 %-ға төмен. Қараторғай және Торғай өзендерінің алаптарында орташа көп жылдық мәннен 12-57 %-ға жоғары.

Ақтөбе облысында Ілек (Ақтөбе су қоймасына құйылатын су), Қарғалы (Қарғалы су қоймасына құйылатын су), Қосістек, Темір, Ойыл, Ырғыз өзендерінің алаптарында орташа көпжылдық мәннен 12-55 %-ға төмен. Ор өзенінің алабында орташа көп жылдық мәннің шамасында.

Батыс Қазақстан облысында Шежін-2 және Шыңғырлау өзендерінің алаптарында орташа көп жылдық мәннен 20-22%-ға жоғары. Деркөл, Шаған, Өлеңті және Шідерті өзендерінің алаптарында орташа көп жылдық мәннің шамасында.

Атырау облысында Ембі өзенінің бассейнінде орташа көпжылдық мәннің шамасында.

Өзен алаптарында қар жинау процесі ақпан-наурыз айларында жалғасады.

2) Топырақтың күзгі ылғалдану көрсеткіштері:

• **Қарағанды облысының** Тоқырау өзені алабында 24 %-ға, **Ақтөбе облысының** Ойыл өзені алабында 25 %-ға **орташа көп жылдық мәннен жоғары.**

• **Қарағанды облысының Шерубайнұра өзенінің алабында (Шерубайнұра су қоймасына құйылатын су), Батыс Қазақстан облысының Шежін-2 өзенінің алабында орташа көпжылдық мәндер шамасында.**

• **Қарағанды облысының Нұра (Самарқанд су қоймасына құйылатын су), Кеңгір және Сарысу өзендерінің алаптарында 13-62 %-ға, Ақмола облысының өзен алаптарында 14-46 %-ға, Солтүстік Қазақстан облысының Есіл өзенінің алабында (Сергеев су қоймасына құйылатын су) 39 %-ға, Қостанай облысының өзен алаптарында 21-61 %-ға, Атырау облысының Ембі өзенінің алабында 39 %-ға, Ақтөбе облысының Ілек (Ақтөбе су қоймасына құйылатын су), Қарғалы (Қарғалы су қоймасына құйылатын су), Қосістек, Орь, Темір және Ырғыз өзендерінің алаптарында 19-49 %-ға, Батыс Қазақстан облысының Шыңғырлау, Деркөл, Шаған, Өленті және Шідерті өзендерінің алаптарында 15-19 %-ға орташа көпжылдық мәндерден төмен.**

3) **Топырақтың тоңдану тереңдігі** БҚО, СҚО, Қарағанды, Ақмола, Қостанай, Ақтөбе облыстарында өткен жылғы көрсеткіштен орта есеппен 6-68 см-ге төмен.

Қарағанды облысының Нұра (Самарқанд су қоймасына құйылатын су) және Шерубайнұра (Шерубайнұра су қоймасына құйылатын су) өзен алаптарында, Ақмола облысының Есіл өзені алабында (Астана су қоймасына құйылатын су), Қостанай облысының Тобыл өзені алабында қардың астындағы топырақ бетінде қалыңдығы 1-5 см мұз қабығы байқалады. Ақпан айында жоғары температуралық фон және қатты жаңбыр болған жағдайда, еріген қар-жаңбырлы су тасқынына әкеп соғуы мүмкін.

Қазақстан Республикасының жазық аумағындағы өзендер бойынша ылғал қорының көлемі, топырақтың ылғалдануы және топырақтың тоңдану тереңдігі жөніндегі деректер 2-қосымшада келтірілген.

Таулы өзендер

Тау өзендері үшін (Қазақстанның оңтүстігі, оңтүстік-шығысы, шығысы) келіп түсетін судың негізгі көрсеткіші 2021 жылдың 1 қазаны мен 2022 жылдың 1 ақпаны аралығындағы ылғалдың жиналу кезеңінде түсетін жауын-шашын мөлшері болып табылады.

Қазақстан Республикасының таулы аумақтарында шағын аудандардағы жер бедерінің биіктігі 500 м-ден 5000 м-ге дейін өзгереді. Соған сәйкес, тау сілемінің беткейінің орналасуына байланысты таулы аймақтардағы қар жамылғысы біркелкі емес орналасады. Осындай жағдайлардың әсерінен жер бедерінің биіктігі 200-ден 500 м-ге дейін өзгертін ҚР жазық аумағында орналасқан өзендерге қарағанда, таулы өзендердегі қар жамылғысындағы ылғал қорының көлемін млн.м³ есептеу мүмкін емес.

1) Ылғалдың жиналу кезеңіндегі жауын-шашын мөлшері:

- **Шығыс Қазақстан облысында** Ертістің оң жағалауындағы өзен алаптарында жауын-шашын мөлшері жылдық орташа көрсеткіштерден 27 %-ға жоғары, Бұқтырма су қоймасы аймағының өзен алаптарында және Ертістің сол жағалауындағы тармақтарында орташа көпжылдық мәннің шамасында Тарбағатай жотасының оңтүстік-батыс беткейіндегі өзен алаптарында орташа жылдық көрсеткіштерден 16 %-ға төмен.

- **Жамбыл облысының** тауларында орташа жылдық көрсеткіштерден 22-27 %-ға төмен;

- **Түркістан облысының** тауларында орташа көп жылдық мәннің шамасында және одан 16 %-ға төмен;

- **Алматы облысында** орташа көп жылдық мәннің шамасында және одан 16-38%-ға төмен.

2) Таулы өзен алаптарындағы қар қоры төмендегідей:

- **Шығыс Қазақстан облысында**, Ертістің оң жағалауындағы өзен алаптарында және Бұқтырма су қоймасы аймағында орташа жылдық көрсеткіштерден 20-22 %-ға жоғары, ал Ертістің сол жағалауындағы өзен алаптарында орташа көпжылдық мәннің шамасында, Тарбағатай жотасының оңтүстік-батыс беткейіндегі өзен алаптарында орташа жылдық мәннен 38 %-ға төмен.

- **Жамбыл және Түркістан облыстарының** тауларында орташа көпжылдық мәннен 20-88 %-ға төмен.

- **Алматы облысының** тауларында орташа көп жылдық мәннен 24-47 %-ға төмен.

Қазақстан Республикасының таулы аумағындағы өзендердегі қар қоры және жауын-шашын мөлшері туралы мәліметтер 3-қосымшада келтірілген.

Ақпан айында температуралық фон жоғарылап, қатты жаңбыр жауған жағдайда Қазақстанның оңтүстігіндегі, оңтүстік-шығысындағы және шығысындағы таулы өзендер бойымен еріген қар-жаңбырлы су тасқыны өтуі мүмкін.

Қазіргі уақытта қардың жиналу процесі жалғасуда.

Таулы аймақтың өзендері үшін вегетациялық кезеңнің негізгі болжамы 2022 ж. сәуір айының бірінші онкүндігінде жасалады.

Метеостанциялардағы көпжылдық бақылаулардың деректері бойынша ақпан, наурыз, сәуір айларында тәулік ішінде жауын-шашынның айлық нормасы түсуі мүмкін, бұл қауіпті апаттық гидрометеорологиялық құбылыстардың туындауына әкеліп соғуы мүмкін.

Консультативтік синоптикалық ауа райы болжамына сәйкес 2022 жылғы ақпан айы негізінен жылы және жауын-шашын елдің көп бөлігінде нормаға жуық күтіледі.

Айлық орташа ауа температурасы еліміздің барлық аумағында *нормадан 1-2° жоғары*, Шығыс Қазақстан облысында, Павлодар облысының оңтүстік-шығыс жартысында және Қарағанды облысының шығысында *нормаға жуық* болжанады.

Ақпан айында жауатын жауын-шашын мөлшері Қазақстан Республикасының басым бөлігінде *климаттық нормаға жуық*, Батыс Қазақстан облысында, сондай-ақ Түркістан, Жамбыл, Алматы және Шығыс Қазақстан облыстарының таулы және тау бөктеріндегі аудандарында *нормадан жоғары*, Маңғыстау, Қызылорда және Ақтөбе облысының қиыр оңтүстігінде *нормадан төмен* болады деп болжанады. (4 қосымша).

Ескерту: бір айға арналған ауа райы болжамы консультативтік сипатта болады, ол синоптикалық жағдайдың өзгеруіне қарай түзетіледі және онкүндік пен апталық болжамдармен нақтыланады. Болжамның орташа ақталуы 65-70% құрайды.

Синоптикалық болжамға сәйкес, ақпан айының бірінші онкүндігінің бірінші жартысында Қазақстан Республикасының оңтүстігі мен батысында күндізгі ауа температурасының жоғарылауы күтіледі, елдің солтүстігінде және орталығында аяздың әлсіреуі бірінші онкүндіктің ортасында, шығыста - кезеңнің соңында болжанады. бұл қардың еруіне, еріген және көлбеу ағындардың пайда болуына, мұз құбылыстарының әлсіреуіне, мұз кептелістерінің пайда болуына және Атырау, Қызылорда, Шығыс Қазақстан, Алматы, Жамбыл, Түркістан облыстарының өзендеріндегі су деңгейінің көтерілуіне және жайылмалық аудандарға судың шығуын тудыруы мүмкін.

Траншекаралық өзендер туралы ақпарат.

Сырдария өзені.

Сырдария трансшекаралық өзенінің ағын көлемінің ~ 90%-ы шекаралас мемлекеттердің (Қырғызстан, Тәжікстан және Өзбекстан) аумағында қалыптасады.

Сырдария өзенінің ағыны келесі су қоймаларының жұмыс режимдерімен реттеледі:

Тоқтағұл (көлемі 19,5 км³)

Әндіжан (көлемі 1,9 км³)

Қайраққұм (көлемі 3,4 км³)

Шардара (көлемі 5,2 км³)

Көксарай (көлемі 3 км³).

Жоғарыда көрсетілген су қоймаларында су ресурстарын жинақтаудың жалпы көлемі 33,0 км³ құрауы мүмкін.

Төменде келтірілген кестеде 31.01.2022ж. жағдай бойынша су қоймаларының көлемі көрсетілген.

Су қоймалары	Көлемі, млн. м ³		
	Толық	31 қаңтар үшін	
		2022г.	2021г.
Токтағұл	19 500	9 060	10 710
Әндіжан	1 900	747	554
Қайраққұм	3 400	3 404	3 478
Қайраққұм	5 200	3 362	3 831

Шу және Талас өзендері.

Шу және Талас өзендері ағынының ~95%-ы Қырғызстан аумағында қалыптасады.

Төменде келтірілген кестеде 31.01.2022ж. жағдай бойынша су қоймаларының көлемі көрсетілген.

Су қоймалары	Көлемі, млн. м ³		
	Толық	31 қаңтар үшін	
		2022г.	2021г.
Ортақой (Шу өз.)	470	257	372
Киров (Талас өз.)	550	307	271

Жайық өзені.

Жайық өзені ағынының ~80%-ы РФ аумағында қалыптасады және келесі су қоймаларының жұмыс режимдерімен анықталады:

Ириклинск (көлемі 3,26 км³)

Жоғарғы Орал (көлемі 0,6 км³)

Магнитогорск (көлемі 0,19км³).

Бұл су қоймаларының су ресурстарын жинақтаудың жалпы көлемі 4,05 км³.

Төменде келтірілген кестеде 31.01.2022ж. жағдай бойынша Ириклинск су қоймасының көлемі көрсетілген.

Су қоймалары	Көлемі, млн. м ³		
	Толық	31 қаңтар үшін	
		2022г.	2021г.
Ириклинск (РФ)	3 260	2 513	2 669

Іле өзені.

Іле трансшекаралық өзені ағыны көлемінің ~70%-ы ҚХР аумағында қалыптасады және оның көлемі Қазақстанмен шекаралас ҚХР аумағындағы су шаруашылығы қызметімен айқындалады.

Ертіс өзені.

Ертіс трансшекаралық өзенінің жалпы ағыны көлемінің ~30%-ы ҚХР аумағында қалыптасады.

Ертіс өзенінің жалпы ағысы көлемінің ~70% ҚР аумағында ҚХР шекарасынан Шүлбі су қоймасына дейін қалыптасады.

Ертіс өзені ағынының жиынтық көлемі келесі су қоймаларының жұмыс режимдерімен реттеледі:

Бұқтырма (көлемі 49,0 км³)

Өскемен (көлемі 0,65 км³)

Шүлбі (көлемі 2,46 км³).

Жоғарыда көрсетілген су қоймаларында су ресурстарын жинақтаудың жалпы көлемі 52.1 км³ құрауы мүмкін.

Төменде келтірілген кестеде 31.01.2022ж. жағдай бойынша су қоймаларының көлемі көрсетілген.

Су қоймалары	Көлемі, млн. м ³		
	Толық	31 қаңтар үшін	
		2022г.	2021г.
Бұқтырма	49 000	30 379	36 440
Шүлбі	2 460	2 237	2 317
Өскемен	655	626	634

• Сырдария, Шу, Талас, Жайық, Ертіс және Іле трансшекаралық өзендері ағысы көлемінің 80-90 %-ы шекаралас мемлекеттер аумағында қалыптасады;

• Ағын үлесі, ҚР су алу шекті өлшемі мемлекетаралық бірлескен комиссияларда су ресурстарын басқару саласындағы уәкілетті мемлекеттік органдар арасындағы уағдаластықпен айқындалады;

• Жоғарыда көрсетілген трансшекаралық өзендердің шекаралас мемлекеттерде қалыптасатын ағын көлемі «Қазгидромет» гидрометеорологиялық мониторинг аймағынан тыс болғандықтан бұл трансшекаралық өзендер бойынша гидрологиялық болжам жасалмайды.

Қырғызгидромет, Өзгидромет және Росгидромет жасаған гидрологиялық болжамдар мемлекеттік органдар мен мүдделі тұлғаларға олардың ұсынылуына қарай жіберілетін болады (2022 жылғы 10 ақпан шамасында).

Бас директор

Д. Алимбаева

Бас директордың орынбасары

С. Саиров